

Elame vigade parandamatuse ajastul, see teebki elust elu

Ott Karulin, teatriteadlane

23. aprill 2024, 00:01

Kui hea on mitte teada! Või noh, arvata, et tead, aga ilma igasuguse kindlustundeta, et asjad tegelikult ka nii on. See on hirmutavalt vabastav kogemus.

Mart Kangro «Inimese anatoomia» lööb vaatajal kindla pinna alt juba saalipaigutusega, kui paneb publiku istuma teine teisele poole piki ruumi kesktelge ehitatud seina, nii et pool lavastusest sünnib igal juhul su kujutluspildis. Sa küll kuuled, mis seina taga toimub, aga ei saa eales kindel olla, et arvasid õigesti ära, mida teised näevad ja kogevad.

Nii on see ka üsna tabav kujund meie maailmale, kus infot tulvab meeletus koguses ja sageli ei jäägi muud üle, kui lihtsalt alla anda ja nautida teadmatust. Tõsi, pärismaailmas juhtub harva, et müra on esteetiliselt nauditav, nagu see on parimatel hetkedel «Inimese antoomias». Ohh, kui füüsiliselt kogetav on häälik, mis on tähendusest vabastatud!
Oooooooooooooooooota. Ooooooooooooooooootan.

Võiks ju arvata, et sellist lavastust on kuidagi keeruline või energiakulukas vastu võtta, aga hoopiski mitte: selles ruumis on hea olla, sest «Inimese anatoomia» ei osuta sõrmega maailma kitsaskohtadele, pakkudes vaatajale kaasautorlust. Absurdidramaturgia, kus samu repliike ja dialoogikatkeid aina korratakse, neid vähehaaval muutes, meelitab muidugi lünki täitma, tähendust looma, aga on see ikka vajalik? Miks mitte etendajatega lihtsalt kaasas olla, nautida variatsioone nende kõne intonatsioonis ja rütmis ning aktsepteerida, et just need esemed peavad laval oma koha leidma. Seda enam, et «Inimese anatoomia» tekst toob n-ö päriselt arvamise tulutuse mõnusa muigega esiplaanile.

Just individuaalse ja kollektiivse maailma vastastikune pinge näib Kangrot sel korral huvitavat. Ühiskonna täieõiguslike liikmetena oleme me justkui treenitud alati ja kohe midagi arvama ja vahet pole, kas jutuks on kavandatav maksumuudatus või mõne suunamudija kleidivalik, sest ebaolulisi teemasid pole olemas! Märksa vähem tõenäoline on, et meie arvamust ka päriselt

teada tahetakse – sageli piisab, kui sõnastad kiirelt ära ootuspärase hinnangu ja ei hakka liialt süvenema.

Mulle tundub siiski, et Kangro kriitikateravik pole poliitkorrektsusel, kuigi ka sellest vaatenurgast saaks «Inimese anatoomiat» käsitleda. Selleks on etendajate mäng piisavalt hinnanguvaba ja avatud, kutsudes küsima, kas see omamoodi pealispindsuse ringmäng pole meile inimestena loomumane, pragmaatiline viis ümbritsevaga suhestuda. Nojah, aga kui ongi, siis kas see ikka on hea? Või on mul midagi viga, et ma nii arvan? Näe: jooksutasingi endal juhtme kokku.

Pole hullu, sest «Inimese anatoomiat» saab nautida ka kui keele- ja ruumimängu. See, kuidas Marika Vaarik, Rasmus Kaljujärvi, Jörgen Liik ja Katariina Tamm maitsevad äärmise mõnuga iga kaashäälikuühendit ja vokaali, on hurrrrrav. Avastasin end mitmel korral lihtsalt kuulamas, kuidas hääled lae all tantsu löövad – arglikult üksteisele lähenevad või teineteisele sisse sõidavad, kaikudes kui sümfoonia kulminatsioon või siis koondades tähelepanu sosinas – ja unustasin täielikult ära, mida ma parajasti mõtlen. See oli ilus ja vabastav.

Ruumimängus, kus saalis paigutatakse ümber esemeid alates seinalt võetud lambist ja lõpetades ... (mine vaata ise), on lavastuse poeetiline laetus ehk veidi varjatud, aga kõlab oma absurdis kõneldava tekstiga kenasti kokku ja mõjub täpselt nagu peab: veana. Ainult et kes siin täpselt vea teeb: kas trupp, kes piisavalt ei selgita, või vaataja, kes arvab, et teab paremini. No kuulge! Me kõik elame vigade parandamatuse ajastul, see teebki elust elu. Või mida sina siis arvasid?